

Sociaal Economische Raad

**Advies inzake Crisis- en Herstelplan 2020-2022:
Van Crisis naar Herstel van de Economie en het
Openbaar Bestuur**

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)
Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120
Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

**ADVIES VAN DE SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD INZAKE
CRISIS- EN HERSTELPLAN 2020-2022:
VAN CRISIS NAAR HERSTEL VAN DE ECONOMIE EN HET OPENBAAR BESTUUR**

1	Datum advies	02 februari 2021.
2	Afkomstig van	De President van de Republiek Suriname
3	Betreft	Het betreft een onderwerp waar de regering, met aan het hoofd de President, het verzoek doet over advies van het onderwerpelijke.
4	Direct verantwoordelijke	Het Kabinet van de President
5	Type advies dat gevraagd wordt	Het uitbrengen van een algemeen advies
6	Overwegingen voor type advies	<p>Suriname is in een ernstige financieel-economische crisis beland, welke zich al vanaf 2013 duidelijk begon af te tekenen. Deze crisis onderscheidt zich van voorgaande crises, omdat dit keer het land met een ondragelijke schuldenlast te kampen heeft.</p> <p>De nieuwe regering die in juli 2020 is aangetreden ziet zich met diverse uitdagingen geconfronteerd, waarbij inmiddels is gebleken dat de vorige regering te vaak onverantwoord is omgesprongen met staatsmiddelen en staatseigendommen.</p>

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

		<p>Zij heeft hiertoe het crisis- en herstelplan 2020-2022 samengesteld, welke een samenhangend pakket van beleidsdoelstellingen en maatregelen omvat, dat als doel heeft de economie in financieel en economische zin in de richting van een spoor te brengen dat leidt tot omkering van het lopende proces van verarming van grote delen van de bevolking en tot duurzame reële groei en ontwikkeling.</p> <p>Vanwege de wettelijke adviserende rol van de SER, ingevolge de WET van 3 maart 2004, houdende instelling van de Sociaal Economische Raad (S.B. 2004 no. 41) en de vertegenwoordigers waaruit deze Raad bestaat is cruciaal:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Een goede afstemming van bij het sociaal-economisch beleid betrokken belangen van overheid en maatschappelijke groepen gericht op economische stabiliteit en sociale rust; b. Een goede maatschappelijke werkzaamheid en een duurzame ontwikkeling van het sociaal-economisch leven en van daarbij betrokken maatschappelijke groepen gericht op sociale rechtvaardigheid en economische groei.
7	Aanleiding voor de adviesaanvraag	<p>Het advies welke gevraagd wordt van de SER is van belang aangezien het op spoor brengen van onze economie gepaard gaat met maatregelen die de overheid heeft getroffen of nog voornemens is in te voeren om Suriname uit de crisis te halen. Het betreft de volgende aspecten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Monetair: de financieel-economische crisis te bezweren door het herstellen van de macro-economische factoren, welke in combinatie met het bevorderen van de monetaire en financiële stabiliteit een omgevingsklimaat kunnen scheppen waarin er sprake is van duurzame ontwikkeling.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

		<ol style="list-style-type: none"> 2. Begrotingsbeleid (Fiscal policy): de overheidsbegroting stapsgewijs beheersbaar maken, waarbij de Staat de uitgaven tot realistische proporties terugbrengt en deze in aanvaardbare mate kan financieren uit de eigen inkomsten. 3. Reeel: De economische groei stimuleren door het verhogen van de productiviteit, het bevorderen van diversificatie, het stimuleren van het midden- en kleinbedrijf, de duurzamere benutting van het potentieel van de natuurlijke hulpbronnen en het aantrekken van investeringen, waardoor de werkgelegenheid zal toenemen. 4. Sociaal: Het tegengaan van armoede, koopkrachtverlies en een zeer onevenwichtige inkomensverdeling, middels een goed Sociaal Vangnet en het versterken van de solidariteit van de samenleving. 5. Bestuur: Versterken van de instituten van de overheid en het bestuur, zowel op centraal als regionaal en lokaal niveau. Tevens de niet staatsinstellingen (non state actors) stimuleren om zichzelf te versterken. 6. COVID: Het zoveel mogelijk minimaliseren van de negatieve effecten van de COVID pandemie op de economie en samenleving, binnen de mogelijkheden die er zijn.
8	Probleemstelling (Beleidsprobleem/-vraag)	Als algemene probleemstelling geldt: Wat zijn de inzichten en adviezen van de SER op het Crisis- en Herstelplan?

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

<p>9</p> <p>Werkwijze van de SER</p>	<p>Ter formulering van het advies zijn de drie zuilen als werkgroepen ingedeeld. Elke zuil heeft zich individueel gebogen over het document concept Crisis- en Herstelplan 2020-2022: Van crisis naar herstel van de economie en het openbaar bestuur (CHP).</p> <p>De zuilen hebben in de periode 2 februari t/m 22 februari 2021 intensieve discussies over het CHP gevoerd. De beraadslagingen en conclusies zijn per zuil gepresenteerd aan de rest van de leden tijdens de plenaire vergadering op 22 februari 2021.</p> <p>Het onderhavige advies zal steeds per hoofdstuk worden benaderd.</p>
<p>10</p> <p>Bevindingen/ advies van de SER</p>	<p>Inleiding</p> <p>Volgens het CHP is door de regering Santhoki-Brunswijk geconstateerd dat Suriname in een ernstige financieel-economische crisis is beland, welke zich al vanaf 2013 duidelijk begon af te tekenen. Deze crisis onderscheidt zich van voorgaande crises, omdat dit keer het land met een ondragelijke schuldenlast te kampen heeft. Daarnaast is de bauxietsector ter ziele, zit de bananensector in grote problemen, is het overheidsapparaat flink uitgebreid zonder verbetering in kwaliteit en kwantiteit in dienstverlening, terwijl sinds april 2020 de effecten van de COVID-19 pandemie de economie en samenleving zwaar getroffen hebben.</p> <p>Algemeen</p> <p>Alvorens over te gaan tot bespreking van zijn bevindingen wenst de SER het volgende op te merken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het CHP is een aanzet tot een gestructureerde aanpak van de crisis.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

2. De financieel-economische uitgangspositie is overzichtelijk in kaart gebracht.
3. Het CHP is door lokale experts geformuleerd.
4. Het CHP is gedeeld met diverse maatschappelijk relevante groepen.
5. Het CHP omvat:
  - a. De Crisis- of Urgentie fase (9 maanden),
  - b. De Stabilisatie- of Herstelfase (24 maanden).
6. De schijn van inclusion wordt gewekt:
  - a. Het informeren betekent niet dat partners betrokken zijn bij de besluitvorming; veel maatregelen zijn al doorgevoerd, terwijl de consultaties nog plaatsvinden.
7. Simultaan met de beperkende maatregelen dienen er voldoende productie faciliterende maatregelen getroffen te worden.

Kenmerken Crisis

1. Verstoring van het evenwicht van de Staatsfinanciën met als gevolg :
  - a. Toenemende inflatie
  - b. Afname internationale reserves met als gevolg een tekort aan vreemde valuta
2. Toenemende schuldenlast zowel lokaal als internationaal.
3. Afname economische bedrijvigheid (economische groei) mede als gevolg van de Covid-19 pandemie
4. Sterke afhankelijkheid van de minerale sector die met sterk fluctuerende prijzen op internationale markten wordt geconfronteerd

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Hoofdpijnen van de crisisbestrijdingsstrategie

1. *Het bereiken en behouden van wisselkoersstabiliteit* is de hoeksteen van het macro-economisch, inkomens- en ontwikkelingsbeleid voor de Surinaamse economie. Dit aangezien de externe bestedingen, de importen en de deviezenvoorraad de onderliggende factoren zijn die wisselkoersstabiliteit bepalen. Daarom is de kernvraag 'hoe deze onderliggende factoren te managen' middels een consistent wisselkoersregiem welke een indicatie kan opleveren wanneer men kan stoppen met het 'afromen van koopkracht'.
2. *Het terugdringen van het tekort op de overheidsbegroting*. De geplande inkomensverhogende en uitgavenbeperkende maatregelen in het CHP moeten zo snel mogelijk resulteren in begrotingsoverschotten. De vraag is ook of het prijsniveau zodanig gestabiliseerd kan worden waardoor de sociaal zwakkeren, zonder sociaal vangnet, kunnen overleven.
3. *Het opnemen van beleidsmatige, kwantitatieve doelen*, in elk geval voor de sleutelmaatregelen van het programma.
4. *Consensus bereiken over het beleid en de maatregelen*, voor een succesvolle realisatie van de doelen van het sociaal (ontwikkelings-)beleid, ook gedurende het crisisprogramma. Aangezien moet worden dat de economische crisis- en hervormingsmaatregelen min of meer zijn uitgewerkt in het CHP. Voor de maatregelen die betrekking hebben op sociale ontwikkeling en werkgelegenheid, is dat slechts marginaal gebeurd. Het sociaal vangnet van het CHP is het pakket van bestaande armoederegelingen van het ministerie van Sociale Zaken dat al vier à vijf decennia gehanteerd wordt. Dit zijn 'hand-outs' die middels een verouderd, inefficiënt mechanisme aangeleverd worden en die corruptie- en misbruikgevoelig zijn.. Beleid en maatregelen voor een nationale, basis sociale vloer en hervorming van de sociale verzekeringen moeten reeds in de crisisfase ontwikkeld en uitgevoerd worden.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Overwegingen

1. Aanpassen van het beleidsconcept 'sociaal vangnet' dat stamt van de beleidsconcepties over structural adjustment van eind van de jaren tachtig en begin van de jaren negentig.
2. Werken aan een hervormd armoedebestrijdingsmechanisme dat is afgestemd op de hervorming die het CHP wil bewerkstelligen.
3. Narekenen wat precies het netto koopkrachteffect zal zijn van de 'geplande' CHP loonsverhoging mede op basis van de afrekposten waaronder loonbelasting pensioenpremie, SZF premie, AOV en solidariteitsheffing

Hoofdstuk I Achtergrond, doel en resultaten.

Algemene opmerkingen

De kern van het probleem: de overheid is niet meer in staat uit eigen middelen alle uitgaven te doen, omdat de schuldenlast te groot is geworden; zij eist 79% van alle inkomsten op. Hierdoor kunnen ambtenaren niet meer volledig betaald worden en zullen essentiële goederen en diensten ten behoeve van overheidsdiensten niet gekocht kunnen worden. In feite zouden alle projecten – die uit eigen middelen betaald worden – gestopt moeten worden. Het betalen van de schuldenlast van SRD 8,3 miljard in 2021 brengt het land in grotere problemen, omdat de vele huishoudens, die van een overheidsinkomen afhankelijk zijn, dan enorm zullen verarmen. Omdat de meeste schulden in valuta betaald moeten worden, betekent het ook dat er geen deviezen meer overblijven voor import van medicijnen en noodzakelijke goederen en diensten. Verder worden de deviezen schaarser en zal de koers flink stijgen, terwijl ook meer schaarste aan goederen zal ontstaan. Veel bedrijven, die het al moeilijk hebben met de COVID situatie zullen het nog moeilijker krijgen, de werkloosheid zal toenemen en de koopkracht neemt reeds drastisch

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

<p>af. Kortom er ontstaat een economische en maatschappelijke situatie die onacceptabel zal zijn voor de bevolking, maar ook voor de overheid.</p> <p>De regering is op grond van het bovenstaande genoodzaakt crisisbeleid te voeren om de neerwaartse trend van de economische groei een halt toe te roepen en een pad/fase van herstel en ontwikkeling in te stellen.</p> <p>Bevindingen</p> <p>De SER onderkent de noodzaak en acht het wenselijk dat er onder tripartiete partners consensus wordt bereikt over het geheel van maatregelen dat doelgericht, doeltreffend en efficiënt stabilisatie en hernieuwde groei van de economie zal bewerkstelligen waarbij de kosten rechtvaardig gespreid worden, verarming van de samenleving wordt geminimaliseerd en tegelijkertijd de basis gelegd wordt voor duurzame groei.</p> <p>De SER begrijpt dat de huidige crisis verschilt van die van 2015/16 en dus meer inspanningen vereist. Nu zijn in vergelijking met 2015/16 de overheidsfinanciën aanmerkelijk verslechterd, de deviezenreserves uitgeput en de overheidsschuld en gerelateerde debt-service aanmerkelijk groter.</p> <p>In de kern van het CHP staan maatregelen die de uitgaven moeten verminderen en de inkomsten moeten verhogen, zodat de overheidsbegroting stapsgewijs weer in evenwicht komt. Tegelijkertijd zijn er maatregelen nodig om ervoor te zorgen dat de bevolking niet te zwaar belast wordt door de correctieve maatregelen, maar via een Sociaal Vangnet ondersteund wordt in de moeilijke periode.</p> <p>De regering is voornemens het volgende uit te voeren.</p>	
--	--

1. Uitvoering van het Regeerakkoord 2020-2025 waarbij de regeertermijn opgedeeld is in drie fasen t.w.:
  - a. de Crisis- of Urgentiefase (9 maanden),
  - b. de Stabilisatie- of Herstelfase (24 maanden), en
  - c. tenslotte de Groei- en Moderniseringsfase (laatste periode van de regering).
2. Implementatie van een Crisis- en herstelplan (CHP) gedurende de periode 2020- 2022. Het CHP omvat de Crisis- of Urgentiefase (9 maanden), en de Stabilisatie- of Herstelfase (24 maanden)
3. Het uitvoeren van een IMF Stand-by Agreement 2021-2023 (SBA) voor betalingsbalanssteun
4. Het implementeren van een Meerjaren Ontwikkelingsplan (MOP) voor de periode 2022-2026 dat betrekking heeft op de Groei- en Moderniseringsfase.

In onderstaand schema zijn de verschillende perioden uitgezet.

Periode	Omschrijving fase
Aug 2020-juni 2021	Crisis of Urgentiefase
Sept 2020-Sept 2022	Implementatie CHP
2021-2023	Implementatie SBA
Juli 2021-juni 2023	Stabilisatie- of Herstelfase
Juli 2023-mei 2025	Groei- en Moderniseringsfase
2022-2026	MOP
2026	Verhoging van de aflossing van schulden en renten

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

1. Verwachte resultaten

- a. In 2021 blijft de inflatie nog wel hoog (CBMOD 65%, volgens MacroabcSu 49% en Surya 45%), maar daarna daalt die beneden de 10%.
  - b. Het BBP (GDP) daalt in 2021 nog (-2%), maar een stuk minder dan in 2020 (-13,2%) en vanaf 2022 zien we weer lichte groei.
  - c. De Lopende Rekening van de betalingsbalans is positief in de periode tot en met 2023 en vertoont daarna een klein tekort, vanwege de toename van buitenlandse investeringen.
  - d. De deviezenreserve van de Centrale Bank stijgt gestaadig.
  - e. De koers van de Surinaamse Dollar blijft vanaf 2022 vrijwel stabiel.
  - f. Het begrotingstekort neemt fors af van -17,6% in 2020 en slaat in 2023 zelfs om in een klein overschot.
  - g. De rentebetalingen en schuldaflossingen worden vanaf 2021 tot beheersbare proporties teruggebracht.
  - h. De schulden, uitgedrukt in procent van het BBP dalen tot onder de 100% in 2021 en onder de 60% in 2024.
2. In totaal zijn er 140 maatregelen en projecten die binnen het kader van het CHP uitgevoerd moeten worden in de komende twee tot drie jaren, waarbij een extra inspanning in 2021 geleverd moet worden.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

3. Deze maatregelen en projecten zijn voor een deel besproken met het IMF m.n. de fiscale (begrotingsbeleid) en monetaire maatregelen/projecten, omdat vooral die maatregelen moeten zorgen voor de stabilisatie van de economie. De maatregelen van het Sociaal Vangnet zijn ook aan het IMF voorgehouden, terwijl de overige maatregelen en projecten niet met het IMF besproken zijn, maar wel van belang zijn om de economie en samenleving te herstellen en op een groepspad te zetten.
4. De begrotingsmaatregelen leveren bij elkaar SRD 4.7 miljard op aan inkomsten en besparingen in 2021, terwijl de maatregelen van het Sociaal Vangnet SRD 3,1 miljard kosten.
5. Het effect van de maatregelen is doorgerekend met drie onafhankelijke econometrische modellen (t.w. CBMOD van de Centrale Bank, Surya model van het Planbureau, en MacroabcSu model van Stuseco), terwijl het IMF met hun eigen model de monetaire, fiscale en sociale vangnet maatregelen heeft doorgerekend. De eerdergenoemde onafhankelijke deskundigen komen tot de conclusie op basis van een vergelijking van de uitkomsten van de drie modellen “dat de doelstellingen in belangrijke mate worden gerealiseerd”.

Aan de hand van bovenstaande geschetste achtergrond, doel en resultaten, is de SER de mening toegeedaan dat een CHP uitgevoerd moet worden. Echter dienen eerst de elementen die de crisis waarin Suriname zich thans bevindt, geïdentificeerd te worden:

Volgens de SER kenmerkt de crisis waarin Suriname zich bevindt zich door het volgende:

1. Verstoring van het evenwicht van de Staatsfinanciën met als gevolg :
  - a. Toenemende inflatie
  - b. Afname internationale reserves met als gevolg een tekort aan vreemde valuta

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

2. Enorme schuldenlast zowel lokaal als internationaal.

3. Afname economische bedrijvigheid (economische groei) mede als gevolg van de Covid-19 pandemie

4. Sterke afhankelijkheid van de minerale sector die met sterk fluctuerende prijzen op internationale markten wordt geconfronteerd

Bevindingen

1. De delen van het CHP die betrekking hebben op internationale ontwikkelingssamenwerking of financieringsfaciliteiten zijn verspreid in de tekst, onduidelijk en weinig transparant. Op verschillende plaatsen in het document wordt met nadruk gesteld dat het een 'Surinaams programma' betreft maar dat er een relatie met het IMF Stand By Agreement (IMF-SBA) voor Suriname is. Ook dat reeds technisch overleg gepleegd is met het IMF en dat het IMF een lening van USD 750 miljoen als betalingsbalanssteun zal geven. Echter, nergens wordt specifiek aangegeven waarover, in dit stadium, wel en waarover er geen overeenstemming is met het IMF, welke delen van het CHP conditioneel zijn voor IMF steun en of het IMF nog andere maatregelen eist.

2. Gegeven het mandaat van het IMF is het zeer onwaarschijnlijk dat het IMF zonder de Wereld Bank, de IDB en de CDB een programma zal uitvoeren in Suriname. Het CHP geeft wel aan dat deze instituten op een of andere manier 'betrokken' waren bij de samenstelling van het CHP. Maar er is geen geconsolideerde paragraaf waarin hun rol en bijdrage aan de financiering van een strategie en programma voor economische groei en diversificatie, sociale ontwikkeling en armoedebestrijding, wordt beschreven. Doorgaans worden deze programmaonderdelen opgenomen als (overheids-) budgetsteun en een (ontwikkelings-) investeringsprogramma. Het is onduidelijk of dit een omissie

is of dat de regering geen programma voor budgetsteun en ontwikkelingsinvesteringen wil aangaan met deze instituten.

De SER is van oordeel dat de doelstellingen en de te verwachten resultaten van het CHP eerst helder/concreet geformuleerd dienen te zijn wil men de crises daadwerkelijk elimineren. Het betreft in deze:

- Bereiken van economische groei.
- Het terugdringen van de werkloosheid en het creëren van werkgelegenheid in de reële sector.
- Het verminderen/terugbrengen van het jaarlijkse begrotingstekort van het BBP conform internationale normen.
- Het verminderen van de schuldenlast zowel lokaal als internationaal m.i.v. 2021.
- Het toemenen van de monetaire reserves met als minimum een import van tenminste 3 maanden.
- Het stabiliseren van de wisselkoersverhoudingen van vreemde valuta met de Surinaamse Dollar (SRD).

Hoofdstuk II Analyse van de financieel-economische crisis

Wij kunnen ons vinden in de analyse van de financieel-economische crisis en laten dit hoofdstuk onbesproken.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Hoofdstuk III Monetaire en fiscale maatregelen

Samenwerking met het IMF

Vanaf september 2020 heeft de regering aangegeven dat er een schuldencrisis is en dat alleen de fiscale maatregelen het probleem (begrotingstekort) niet gaan kunnen terugdringen naar een aanvaardbaar niveau. Een schuld herstructureringsplan ontbreekt nog steeds en is het nu meer dan ooit van belang dat het wordt gepresenteerd. De regering overweegt ondersteuning van het IMF in te roepen.

Tegen de samenwerking met het IMF bestaat geen bezwaar.

Naast betalingsbalanssteun brengt samenwerking met IMF met zich mee:

- a. Verhoogde discipline bij de uitvoering van de maatregelen
- b. Verhoogde kans op ondersteuning van multilaterale instellingen (Wereldbank, IDB, CDB etc.)
- c. Verhoogde kans op een bevredigende regeling met schuldeisers

Te treffen maatregelen

De SER heeft twijfels over de resultaten (verwachte opbrengsten) met betrekking tot onderstaande maatregelen (tabel 3.2 blz. 47):

- a. Maatregel # 14: Invoering BTW
- b. Maatregel # 18: Verhoging royalty kleinschalige mijnbouw van 2,75% naar 7,50%
- c. Maatregel # 19: Aanpassing grondhuur
- d. Maatregel # 20: Conversie van grondhuur naar eigendom
- e. Maatregel # 26: Public Sector Reform

Niet alleen bestaat er twijfel over de hoogte van de verwachte opbrengsten, maar ook of implementatie zal plaatsvinden conform het gestelde tijdspad in het CHP.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Effecten van geselecteerde beleidsmaatregelen

We betwijfelen of de hoogte van de opbrengsten bij het innen van achterstallige belastingen en grondconversie, maar ook of de uitgaven beperkende maatregelen, zullen uitkomen zoals opgenomen in het CHP; naar onze mening zijn de schattingen te optimistisch. Besparing van BAZO plus wordt te niet gedaan met aanpassing van de premie. M.b.t. stroomtarieven: aanpassing lijkt nog steeds geen goedkeuring van de Regering te hebben.

Hoofdstuk IV Overig beleid: sociaal vangnet, stimuleren economische groei en versterken instituten.

Inleiding

De SER is advies gevraagd inzake de volgende componenten:

- **Monetair:** de financieel-economische crisis te bezweren door het herstellen van de macro-economische factoren, welke in combinatie met het bevorderen van de monetaire en financiële stabiliteit een omgevingsklimaat kunnen scheppen waarin er sprake is van duurzame ontwikkeling.
- **Begrotingsbeleid (Fiscal policy):** de overheidsbegroting stapsgewijs beheersbaar maken, waarbij de Staat de uitgaven tot realistische proporties terugbrengt en deze in aanvaardbare mate kan financieren uit de eigen inkomsten.
- **Reëel:** De economische groei stimuleren door het verhogen van de productiviteit, het bevorderen van diversificatie, het stimuleren van het midden- en kleinbedrijf, de duurzamere benutting van het potentieel van de natuurlijke hulpbronnen en het aantrekken van investeringen, waardoor de werkgelegenheid zal toenemen.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

- **Sociaal:** Het tegengaan van armoede, koopkrachtverlies en een zeer onevenwichtige inkomensverdeling, middels een goed Sociaal Vangnet en het versterken van de solidariteit van de samenleving.
- **Bestuur:** Versterken van de instituten van de overheid en het bestuur, zowel op centraal als regionaal en lokaal niveau. Tevens de niet staatsinstellingen (non state actors) stimuleren om zichzelf te versterken.
- **COVID:** Het zoveel mogelijk minimaliseren van de negatieve effecten van de COVID pandemie op de economie en samenleving, binnen de mogelijkheden die er zijn.

Deze componenten worden zowel in hoofdstuk III als in hoofdstuk IV beschreven. Voor de overzichtelijkheid worden beide hoofdstukken samengetrokken.

Doelstelling en maatregelen CHP

Het CHP omvat een samenhangend pakket met de volgende componenten:

Ad A. Monetair: Herstellen van macro –economische factoren

- Afdracht exportopbrengsten (2)

Exporteurs moeten alle exportopbrengsten repatriëren en 30% van de exportopbrengsten verkopen aan de Centrale Bank. De output is dat deviezenreserve wordt opgebouwd en een deel hiervan wordt beschikbaar gesteld t.b.v. essentiële importen.

Bevindingen

Er bestaan twijfels over de werkbaarheid van deze maatregel voor het bedrijfsleven. Bovendien zal het averechts kunnen werken waardoor de export kan afnemen. Hou het op verplicht 100% repatriëring die

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

op de lokale VV rekeningen van exporteurs/producenten gestort moeten worden. Hierbij moeten exporteurs vrijelijk kunnen beschikken over hun vreemde valuta, hetgeen een positieve impact kan hebben op de hoogte van de wisselkoers. Speculaties worden hiermee ingedamd. Hierdoor hoeven producenten niet naar de Cambio's voor aankoop van deviezen voor hun aankoop van grondstoffen. Via het aanhouden van de rekeningen van banken bij de CBvS en verkoop kan de Overheid komen aan extra deviezen. Betrek de Multinationals hierbij, opdat zij de verplichte belastingen en andere verplichtingen in vreemde valuta voldoen opdat de overheid kan beschikken over vreemde valuta.

- Verhoging kasreserve percentage. - (3)
Het kasreservepercentage wordt verhoogd van 35% naar 39%. De te verwachten output is Absorptie van overtollige liquiditeiten bij het bankwezen.

Bevindingen

Deze maatregel is bedoeld om de overtollige liquiditeiten veroorzaakt door de buitensporige monetaire financiering in de vorige regeerperiode af te romen. Echter dient ervoor gewaakt te worden dat hierdoor de beschikbaarheid/toegang tot financiële middelen voor het bedrijfsleven niet beperkt wordt. M.a.w. de verhoging van de kasreservepercentages mag niet leiden tot beperking van de kredietverlening en verhoging van de rentekosten.

- Herziening Valutawet (5)
Herziening van de valutawet ter bevordering van de ordening en regulering van de operaties op de valutamarkt. (Regerakkoord Urgentiefase maatregel nr. 8)

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)
Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120
Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Bevindingen

Er bestaat onzekerheid over de inhoud van deze wet. Het is raadzaam om de reeds bestaande wet aan te passen of een geheel nieuwe wet op te stellen. Ook verdient het aanbeveling om de bestaande Deviezenregeling van 1947 te moderniseren/herzien waardoor de noodzaak van een aparte valutawet komt te vervallen.

Ad B. Begrotingsbeleid (Fiscal policy): Staatsuitgaven terugbrengen tot realistische proporties en financieren uit de eigen inkomsten.

Begroting 2021

In onderstaand tabel zijn de inkomsten en uitgaven van de Overheid over de periode 2021 weergegeven.

Tabel 1.1: De inkomsten en uitgaven van de overheid in 2021

INKOMSTEN	Omschrijving	Begroting	Omschrijving	SRD	% v/d begroting	Contributie (%) eigen inkomsten	
Ontvangsten	Directe belastingen	1.099	LB	980	89.2%	9.3%	
	Indirecte belastingen	5.829				55.3%	
			Invoer	1.592	27.3%	15.1%	
			Omzet	1.602	27.5%	15.2%	
			Brandstof	1.628	27.9%	15.4%	
			Totaal	4,822	82.7%	45.7%	
	Niet belasting ontvangsten	3.619				34.3%	
			Royalties	1.314	36.3%	12.5%	
			Div. Staatsolie	414	11.4%	3.9%	
			Opbrengst EBS	1.288	35.6%	12.2%	
			Totaal	3,016	83.3%	28.6%	
	Eigen inkomsten overheid	10,547					
	Schenkingen	132					
	Trekkingen leningen	4,670					
	Totale ontvangsten	15,349					
UITGAVEN	Omschrijving	Begroting	Omschrijving	SRD	% v/d begroting	Contributie (%) uitgaven Overheid	
	Personneelsuitgaven	4,296				9.3%	
	Goederen en diensten	1,286				27.6%	
	Subsidies en bijdragen	3,829				31.0%	
				Leerkrachten	1,000	26.1%	7.2%
				Byz. Onderwijs	320	8.4%	2.3%
				Universiteit	120	3.1%	0.9%
				EBS	1,288	33.6%	9.3%
				AOV	437	11.4%	3.2%
				Basiszorg	219	5.7%	1.6%
				AKB	58	1.5%	0.4%
				Mens met beperking	64	1.7%	0.5%
				Totaal	3,506	91.6%	25.3%
Exploitatie-uitgaven	9,411					67.9%	
Kapitaal uitgaven	4,448		Infra. & woningbouw			32.1%	
Uitgaven overheid	13,859						
Interest en fees	2,958						
Aflossingen	5,324						
Rente en Aflossingen	8,282						
Totale uitgaven	22,141						
Begroting tekort SR	(6,792)						
Begroting tekort IMF	(6,270)						

Inkomsten:

- Indirecte belastingen bedragen 55.3% van de eigen inkomsten. (Invoerrechten/ Omzet & brandstof belasting totaal 45.7% van de indirecte belastingen)

Uitgaven

- Personeel 31% van de uitgaven (excl. Leerkrachten/ Bijzonder Onderwijs & Universiteit)
- Kapitaaluitgaven 32.1 %van de uitgaven

Aandachtspunten:

1. De verwachte opbrengsten uit de indirecte belastingen kunnen tegenvallen als vanwege het CHP maatregelen de koopkracht van de burgers verder omlaag gaat.
2. De saldokosten ad SRD 1.395 mln van het CHP 2020 – 2022 moeten nog worden opgenomen in de begroting. (Opbrengsten SRD 4.710 minus kosten SRD 6.105)
3. De regering kan het begrotingstekort terugbrengen door te bezuinigen op de kapitaalsinvesteringen.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
 (SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)
 Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120
 Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

In onderstaand tabel is een korte samenvatting van de kosten en opbrengsten van de CHP maatregelen en projecten in 2021 uitgezet.

Begroting & Belastingen		
Omschrijving	Opbrengsten	Contributie
Grondhuur verhoging	240	5.1%
Solidariteits/ invoer/ royalties/ minder vrijstellingen/ grondhuur=eigendom	2,127	45.2%
Verhoging omzet belasting/ government take	679	14.4%
Besparingen en subsidies	1,664	35.3%
Totaal begroting	4,710	100.0%

Social vangnet		
Omschrijving	Kosten	Contributie tot. kstn
Ouderen	180	2.9%
Kinderen en studenten	197	3.2%
Zwakke huishoudens/ pers.	272	4.5%
Uitkering werklozen	180	2.9%
EBS subsidie	500	8.2%
Heffingskorting	480	7.9%
Ambtenaren loonsverhoging	1,301	21.3%
Totaal vangnet	3,110	50.9%

Overige		
Omschrijving	Kosten	Contributie tot. kstn
Productie, Export & werk	718	11.8%
Ondersteuning productie	616	10.1%
Institutionele versterking	357	5.8%
Sociale sector	1,304	21.4%
Totaal overige	2,995	49.1%

Totale kosten CHP		
Kosten	Contributie	Contributie tot. kstn
6,105	100.0%	100.0%

Bevindingen

1. Financieringstekort van SRD 1,395 mln voor het CHP in 2021
2. Loonsverhoging + sociale sector samen SRD 2,605 mln (42.7%) van de totale kosten
3. Ondersteuning productie, export en werk SRD 1,334 mln (21.9%) van de totale kosten
4. EBS energie:
  - a. Van object naar subject subsidie.
  - b. Besparing EBS SRD 1,288 mln (33.6%) van de totale exploitatieuitgaven.
  - c. Subsidie SRD 500 mln (88% van de huishoudens/ 1 en 2 phase).

Conclusie:

1. Geen subsidie voor 12% van de huishoudens en bedrijfsleven.
2. Bedrijfsleven zal kosten doorrekenen in verkoopprijs.
3. Import wordt dan goedkoper in vergelijking met lokale productie.
4. Bedrijfsluiting en verlies van arbeidsplaatsen.

Overzicht van fiscale en monetaire maatregelen 2020-2023 (Tabel 3.2)
Solidariteitsheffing loon- en inkomstenbelasting voor natuurlijke personen en lichamen (8).
Eenmalige aanpassing van het hoogste belastingtarief met 10% punten gedurende een jaar. Bij loon- en inkomstenbelasting geldt het voor natuurlijke personen die SRD 150.000 of meer verdienen per jaar en bij inkomstenbelasting op winsten vanaf SRD 150.000 per jaar. Output is de verwachte eenmalige belastingopbrengst van SRD 303,6 miljoen in 2021 (berekend over 12 maanden).

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Bevindingen

Hoewel dit een noodmaatregel is om de inkomsten van de Overheid te verhogen, is verwachtbaar dat dit een negatieve impact op de resultaten van de bedrijfsvoering van producenten en in het bijzonder het klein en middenbedrijf zal hebben. Doordat vanwege de crisis en de Covid -19 pandemie vele bedrijven inkomsten hebben moeten derven kan de solidariteitsheffing leiden tot verdere marginalisering van kleine productiebedrijven.

Een uitzondering voor bepaalde sectoren en/of bijzondere bedrijven is wenselijk.

- *Subsidie aan EBS afbouwen (23)*

De EBS ontvangt middelen zonder deze terug te betalen (schuld USD 350 miljoen aan de Staat). SRD 1,3 miljard wordt bespaard door de Staat per jaar.

Bevindingen

Afbouw van deze subsidie zal de productiekosten en de concurrentie positie van productie en export bedrijven negatief beïnvloeden.. Het uitgangspunt om af te stappen van object subsidie naar subject subsidie wordt ondersteund. Volgens de gepresenteerde plannen zal 88% van de huishoudens gesubsidieerd worden voor een bedrag van SRD 500 mln in 2021. De verwachte opbrengst/ besparing uit de subsidies in 2021 bedraagt SRD1.288 mln.

De vraag rijst of dan SRD 788 mln zal moeten worden opgebracht door de 12% van de huishoudens en het bedrijfsleven die NIET gesubsidieerd zullen worden.

Het onderbrengen van het bedrijfsleven in een lager tariefgroep resulteert in een reële tariefsverhoging. Afbouw van subsidie aan andere Staatsbedrijven die niet winstgevend zijn (w.o. de SLM, SZF etc.) is wenselijk, omdat zij grote druk leggen op de beschikbare middelen van de Staat.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

De vrij komende middelen kunnen hierdoor productiever worden aangewend. Wij stellen voor dat de verlieslatende Staatsbedrijven worden geprivatiseerd.

- *Public Sector Reform fase 1 en later Fase 2 (26)*

De kosten van het ambtenarenapparaat kunnen niet meer gedragen worden uit de inkomsten. Fase 1: Opschonen bestand en vrijwillige uitreding. Fase 2: Herscholing en inzet in particuliere sector. De output is Fase 1: Eerste sanering van het ambtenarenapparaat met ca. 5000 personen. Besparing SRD 264 mln in 2021 en SRD 658 mln in 2022.

Bevindingen

Volgens tabel 4.2 onder Looncorrectie is de regering voornemens de ambtenaren een salarisverhoging toe te kennen. De kosten zijn geraamd op SRD 1.301 miljoen (2021). Dit is volgens het CHP een permanente maatregel om ambtenaren en daarmee gelijkgestelden (die door de overheid betaald worden) te compenseren voor verlies van koopkracht. Het gaat om ca. 55.000 personen. Binnen de SER is er verschil van mening over de wenselijkheid van een loonaanpassing (de vakbeweging is voorstaander hiervan).

1. In Tabel 3.2 is in het “Overzicht van fiscale en monetaire maatregelen 2020-2023” aangegeven dat de kosten van het ambtenaren apparaat niet meer gedragen kunnen worden. De SER vraagt zich dan af hoe het dan mogelijk is om een tegenstrijdige maatregel van een significante loonsverhoging door te willen voeren, waarbij de reeds zwaar drukkende kosten nog eens verhoogd zullen worden.
2. Hoe verhoudt deze loonsverhoging zich dan met de besparing van SRD 264 mln in 2021 en SRD 658 mln in 2022 die men met het afvloeien van 5000 ambtenaren wil bereiken?

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

3. Het geven van een salarisverhoging is pas mogelijk als er een sanering/reorganisatie van het overheidsapparaat heeft plaatsgevonden en de daarbij vrijgekomen middelen deels hiervoor aangewend kunnen worden (neutrale financiering).

Ad C. De reële sector:

1. Economische groei stimuleren door het verhogen van de productiviteit;
2. Het bevorderen van diversificatie;
3. Het stimuleren van het midden- en kleinbedrijf;
4. Het aantrekken van investeringen.

Uitkomst: werkgelegenheid zal toenemen

In het CHP is het volgende aangegeven:

Om de groei van de deviezenreserve te stimuleren, moet het programma incentives geven ter stimulering van de productie en export. Daarbij moet er gediversificeerd worden in het exportpakket, waarbij Suriname minder afhankelijk wordt van geïmporteerde input, omdat hierdoor thans te veel beslag gelegd wordt op vreemde valuta, wat de lopende rekening van de betalingsbalans negatief beïnvloedt. De Nationale Ontwikkelings Bank (NOB) zal ingezet worden om het klein- en middenbedrijf te stimuleren middels specifieke investeringskredieten.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Te treffen maatregelen en acties t. b. v. de reële sector:

1. Maatregelen gericht op bevordering van productie en export, welke op hun beurt een positief effect zullen hebben op de inkomsten van de overheid en het genereren van meer deviezen.

Bevindingen

Verwezen wordt naar de monetaire maatregelen 1.1. t/m 1.3 .pagina 7 en 8 van dit document.

2. _Maatregelen gericht op behoud en bevordering van werkgelegenheid en bedrijvigheid, welke in samenhang met andere maatregelen nieuwe arbeidsplaatsen en inkomsten kunnen genereren

Bevindingen

- a. Focus zal moeten liggen op herstel (tijdens en na COVID-19) van de bedrijvigheid. Anders zullen meer bedrijven sluiten.
  - b. De maatregelen (Solidariteitsheffing/ afbouw EBS subsidie/ verhoging omzet belasting/ Verhoging government take op benzine) zullen voor koopkracht daling zorgen bij de burgers, met name de middenklasse, met als direct gevolg dat de bedrijvigheid en werkgelegenheid in gevaar komen.
Overwogen moet worden niet alle maatregelen tegelijk uit te voeren.
  - c. Covid-19 maatregelen moeten gericht zijn op herstel van de bedrijven die door de pandemie getroffen zijn; dit zal resulteren in het behoud van arbeidsplaatsen.
3. Verbeteren van het gemak van het doen van business.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Bevindingen

Suriname staat op het gebied van zaken doen op de 162^e plaats. Streven zal moeten zijn om de ranking van Suriname drastisch te verbeteren door:

- a. Toegankelijkheid tot kredieten/financiering bij het bankwezen en andere fondsen te verbeteren.
- b. Vergunningenbeleid verder te versoepelen/verbeteren.
- c. Trading across borders (EPA ratificeren) te stimuleren.

4. Diversifiëren van de economie.

Bevindingen

Diversifiëren van de economie zal moeten worden opgenomen in het MOP 2022-2026 en heeft in het CHP geen prioriteit.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

In tabel 4.4 zijn de maatregelen en projecten ter stimulering van productie, export en werkgelegenheid weergegeven.

Tabel 4.4: Maatregelen en projecten ter stimulering van productie, export en werkgelegenheid

Nr	Omschrijving	Ministerie	BEDRAG IN MLN				Financiering	Oud ↓↑	Nieuw ▼
			USD	EURO	SRD				
2	Investeringswet	BIBIS				Eigen begroting		1	
3	Productie fonds/ NOB	FINANCIEN			100.0	Eigen begroting		1	
5	MKMO fonds/ NOB	FINANCIEN/ EZOTI				Eigen begroting		1	
7	Vrijstellingen grondstoffen	EZOTI	10.0			Eigen begroting		1	
8	Local content werkgroep	BIBIS				Eigen begroting		1	
9	Frozen Foods NV	LW	5.0			PPP		1	
10	Doorstart FAI	LW				PPP		1	
16	Wakay pompen	LW				IDB		1	
18	Covid-19 fonds	FINANCIEN			300.0	Nationaal Covid Fonds		1	
21	Hout exploitatie					PPP		1	
1	Electronic Single Window	EZOTI	1.2			WB	1		
4	SAMAP	LW				Grant	1		
6	Diversificatie/ Competitiveness 200 KMO's	EZOTI	14.5			WB	1		
11	Productie binnenland	LW	0.1			Brazilië	1		
12	Agricultural Competitive Program	LW	17.5			IDB	1		
13	Agro Industrial Park	LW		59.0		Credit Swiss Bank	1		
14	SATCC	LW	10.4			China grant	1		
15	SAPP	LW	30.0			IDB	1		
17	Pomp genaal Wageningen	LW	8.6			Creditline India	1		
19	Creative industrie	MINOWC	0.9			IDB grant	1		
20	ITFC	EZOTI				ISDB	1		
Totaal			98.2	59.0	400.0		11	10	

	USD	EURO	SRD
Oud	83.2	59.0	0.0
Nieuw	15.0	0.0	400.0

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)
Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120
Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Bevindingen

Oude projecten zijn lopend en zullen voortgezet moeten worden ongeacht of er andere prioriteiten zijn. De nieuwe projecten moeten nog geïnitieerd worden. Hierop kan er wel invloed worden uitgeoefend.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Onderstaand is de ondersteuning van productie en arbeidspotentieel in een tabel weergegeven.

Tabel 4.5 Ondersteuning productie en arbeidspotentieel

Nr	Omschrijving	Ministerij	BEDRAG IN MLN			Financiering	Oud -f	Nieuw -f
			USD	EURO	SRD			
14	Centrum voor innovatie en productiviteit	AWJ						1
30	Caricom Belasting wetgeving	FINANCIEN				Eigen begroting		1
7	Agri Packing House	LWV	2.8			eigen begroting		1
8	Value chain werk groep	LWV	0.0					1
20	Shore base	OW	75.0			PPP		1
13	Internet exchange point	TCT	0.4			FDI		1
15	Value chain analysis Toerisme	TCT	0.0			Eigen begroting		1
16	Feasibility study Haven commewijne	TCT				EU of IDB		1
17	Veerverbinding Meerzorg/ paramaribo	TCT	15.0			Private investment		1
1	10 stuks Pompen Landelijk	LWV	2.6			India Exim bank	1	
2	Agro equipment	LWV	1.0			India Credit Line 2007	1	
3	Reverse Linkage project	LWV	7.7			China grant	1	
4	Alliance rehabilitatie	LWV	5.0			IsDB	1	
5	From agro to forestry system	LWV	0.2			Brazillie	1	
6	ID & Traceability system	LWV	0.5			UN/FAO	1	
9	Opzet steriele lijne Melkcentrale	LWV	11.1			India Creditline	1	
10	Artificial insemination of livestock	LWV	0.4			Eigen begroting	1	
25	EMSAG	NH	5.0			UNDP	1	
26	Netuitbreiding EBS	NH	35.0			IDB/ EU	1	
27	EBS: RE & EF systemen	NH	4.4			IDB grant	1	
18	Saramacca canal rehabilitations	OW	35.0			WB	1	
19	Baggerproject (China contract gestopt)	OW				PPP	1	
21	Haven faciliteiten	OW	45.0			IDB	1	
22	Wegen Zorg en Hoop/ Marowijne	OW	25.0			Aannemer	1	
23	Reconditionering P. Tilakdharleweg (Com)	OW	13.1			Aannemer	1	
24	Guaranjstraat	OW	16.5			Aannemer	1	
29	Nat. Capital Asset Class	ROM	1.0			IDB grant	1	
12	Suriname breedband	TCT	98.5			China Exim bank	1	
28	Opleiden vrouwen Binnenland		0.5			IDB grant	1	
Totaal			400.7	0.0	0.0		21	9
			USD	EURO	SRD			
Oud			322.5	0.0	0.0	21		
Nieuw			78.2	0.0	0.0	9		

Bevindingen:

De ondersteuning van productie en arbeidspotentieel is hier uitgezet in oude en nieuwe projecten.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

De SER onderkent de wenselijkheid van een shore base maar is van mening dat deze geen prioriteit geniet in een Crisis- en Herstelplan. Geadviseerd wordt om deze in het MOP 2022-2026 op te nemen.

In onderstaand tabel is de financieringsmatrix van CHP projecten en maatregelen 2021.

Tabel 5.1: Financieringsmatrix van CHP projecten en maatregelen in 2021

		Financieringsstatus 1 = gratis t/m 7 = hoogste rente						
		1	2	3	4	5	6	
Bedragen in SRD miljoen		Public-Private		lening		lening		
		Grant	Eigen begroting	Multilateraal	Bilateraal	Commercieel	Totaal	
Tabel 4.4	Productie, export, werk (21 proj)	30,9	24,6	320,3	224,3	1,4	116,5	718
Tabel 4.5	Ondersteuning productie (30 proj)	54,2	130,4	226,6	117,3	87,8	0	616,2
Tabel 4.6	Institutionele versterking (23 proj)	5	0	64,3	288	0	0	357,3
Tabel 4.7	Sociale Sector (22 proj)	113,4	17,8	18,9	1086,8	66,8	0	1303,7
	Totaal (96 maatregelen + projecten)	203,5	172,8	630,1	1716,4	156	116,5	2995,2
	in %	14,5	12,3	45	122,6	11,1	8,3	213,9
		6,80%	5,80%	21,00%	57,30%	5,20%	3,90%	100%
Tabel 4.4	Productie, export, werk	Voor 13 van de 14 externe projecten is er al financiering, voor 3 PPP projecten nog niet						
Tabel 4.5	Ondersteuning productie	Voor 2 van de 15 externe projecten is er al financiering, voor 4 PPP projecten nog niet						
Tabel 4.6	Institutionele versterking	Voor 2 van de 9 externe projecten is er al financiering, geen PPP project						
Tabel 4.7	Sociale Sector	Voor alle 16 externe projecten is er al financiering, voor 2 PPP projecten nog niet						

Bevindingen:

- Ondersteuning productie, export en werk is marginaal en bedraagt slechts SRD 1,334 mln (21.9%) van de totale kosten.

2. Niet van alle projecten zijn de kosten al bekend (PPP). De totale kosten van SRD 2,995.2 mln zullen hoger uitvallen.
3. Voor 30 projecten is er nog geen financiering.

Versterken bedrijfsleven en ondernemerschap

Ten aanzien van dit punt plaatsen wij de volgende kanttekeningen

1. Met betrekking tot de uitdaging dat het onderwijs afgestemd moet worden op wat de arbeidsmarkt wil, stellen wij voor studietoelage en andere incentives te geven voor specifieke studies (kenniswetenschap in techniek, ict en toerisme).
2. Zijn de te verwachten particuliere investeringen ter vergroting van de productie, export en werkgelegenheid @ USD 500 miljoen per jaar te realiseren?
3. Met het flankerend beleid moeten de volgende arbeidsplaatsen gecreëerd worden:
  - a. 10.000 jobs reacteren (deze jobs zijn door Covid verloren gegaan. Investering plegen uit het noodfonds van SRD 300 miljoen (US\$ 2000/SRD 30.000 per arbeidsplaats).
  - b. Aan de hand van de investeringen per jaar van US\$500 miljoen wordt een schatting gemaakt van 11.000 jobs per jaar.
  - c. 1000 banen als effect van public investment.

Wij vragen ons af of deze schattingen wel realistisch zijn. Indien wel, hoe ga je aan de arbeidskrachten komen en hoe ga je deze potentiële arbeidskrachten klaar maken voor de arbeidsmarkt? Zie ons eerder advies over incentives aan studies op het gebied van ICT, technologie en toerisme en in het bijzonder het onderwijsbeleid.

Strategiematrix van maatregelen Crisis- en Herstelplan

In tabel 4.1 is in de strategiematrix maatregelen voor Economische Groei opgenomen welke voor de reële sector van belang is.

Strategiematrix maatregelen voor Economische Groei	
<i>Strategisch doel:</i>	Productie, export en werkgelegenheid worden vergroot door het aantrekken en faciliteren van particuliere investeringen van binnenlandse en buitenlandse bedrijven. Daarmee zijn arbeidsplaatsen geschapen, en is de productie en export verhoogd. Er zijn ook een aantal infrastructurale en ondersteunende dan wel voorbereidende investeringen die de productie verhogen, de export vergroten en het arbeidspotentieel mobiliseren
Uitkomst 1:	Economische groei, zo hoog mogelijk maar liefst tussen 3%-5%. In het interventie jaar is die groei niet verwachtbaar
Uitkomst 2:	Werkgelegenheidscreatie door de private sector
Uitkomst 3:	Ondersteuning private sector m.b.t. financiering.
	Maatregelen Zie tabellen 4.4 en 4.5

Bevindingen

- De uitkomsten 1 en 2 dienen gekwantificeerd te worden. Verder dient vooral de nadruk gelegd te worden op het faciliteren van zowel buitenlandse als lokale investeerders.
- In overleg met de betrokken actoren zal dit strategisch doel verder worden uitgewerkt in programma's met een kostenbegroting die in het op te stellen nationaal Investeringsplan wordt opgenomen.
- Uitkomst 3 vraagt om het beschikbaar stellen van middelen via het bankwezen met soepele voorwaarden. Beschikbare fondsen moeten een revolverend karakter hebben zodat deze fondsen niet opdrogen.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Ad D Sociaal: Het tegengaan van armoede, koopkrachtverlies en een zeer onevenwichtige inkomensverdeling.

1. Maatregelen ter versterking van de sociale en overige sectoren

Bevindingen

1. Wat zal enerzijds de monetaire- en fiscale maatregelen en anderzijds het flankerend beleid concreet betekenen voor de verschillende huishoudens en de verschillende inkomens? Wat zullen de maatregelen en het beleid betekenen voor onderstaande groepen.
  - ✓ Kwetsbare groepen gemiddelde burger/gewone burger.
  - ✓ Minst weerbare burgers (Opm. Het CHP spreekt ten onrechte over meest weerbare).
  - ✓ De breedste schoulers die de zwaarste lasten dienen te dragen. Wie behoren tot de breedste schoulers? Moeten deze brede schoulers de dalende koopkracht versterken en de hogere prijzen betalen terwijl ze tegelijkertijd moeten voldoen aan de nieuwe fiscale maatregelen?
  - ✓ De overheid?
  - ✓ De private sector?

Een definitie van bovenstaande groepen is noodzakelijk!

2. Effect van de maatregelen voor de huishoudens

2. Ten aanzien van maatregelen Sociaal Vangnet (tabel 4.2), de volgende aandachtspunten:
  - a. Maatregel # 5: T.a.v het onderwijs wordt alleen busvervoer voor arme gezinnen tijdelijk gesubsidieerd. De gemiddelde burger heeft ook behoefte aan gesubsidieerde busvervoer. Daarnaast hebben zowel de arme gezinnen als de gemiddelde burgers wel behoefte aan tijdelijke financiering van de studiekosten voor zowel primair, secundair en tertiair onderwijs. Er moet naar mogelijkheden gekeken worden om zeker studenten van het tertiair onderwijs te ondersteunen met een studielening zoals het tot voorkort via NOB werd verstrekt. Wij bevelen aan om studenten die technische, ICT en toerisme studies volgen incentives te geven in de vorm van studietoelages, inspelend op de behoefte die zal ontstaan niet alleen vanwege de olievondsten, maar ook om Suriname te digitaliseren op elk gebied. Hiermee wordt de kenniseconomie vergroot en versterkt. De overheid moet er zorg voor dragen dat zowel de kwetsbare groepen als de gemiddelde burger niet alleen tijdelijk maar ook in de toekomst niet in een uitzichtloze situatie terecht komen.
  - b. Maatregel # 8: Er wordt alleen gesproken over subjectsubsidie voor elektriciteit. Mogen we aannemen dat de watertarieven niet aangepast zullen worden?
  - c. Maatregel # 11: Wij adviseren dat de werkloosheidsuitkering niet zonder voorwaarden wordt uitgekeerd. Er moeten duidelijke voorwaarden worden vastgesteld, die ook helder en transparant zijn. Ook moet er hierover goed gecommuniceerd worden met de samenleving.

Ad E Bestuur: Versterken van de instituten van de overheid en het bestuur

1. Versterken bedrijfsleven en ondernemerschap

Onderstaand is een weergave van de strategiematrix van de institutionele maatregelen

Strategiematrix Institutionele maatregelen	
<i>Strategisch doel:</i>	Structurele en institutionele hervormingen doorvoeren om (o.a. middels goed bestuur) de groei van de private sector te stimuleren.
Uitkomst 1:	Er is tripartiet overleg om de lokale business environment te stimuleren
Uitkomst 2:	Belangen van de lokale sectoren worden beter middels wetgeving, fysieke middelen, etc., beschermd
Uitkomst 3:	Een kleinere, slimmere en efficiëntere overheid is de private sector beter dienstbaar
	Maatregelen Zie tabel 4.6

Bevindingen

Uitkomst 3 houdt dus in dat het Overheidsapparaat gesaneerd/gereorganiseerd moet worden.

2. Versterken instituten

Bevindingen

- Hoe zal de overheid de instituten versterken? Ze zeggen wel wat er moet gebeuren en wat de output moet zijn, echter staat in het CHP weinig hoe het moet gebeuren.
- Het codificeren van algemene beginselen van behoorlijk bestuur is niet opgenomen in het rijtje van versterking van instituten.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

- Handhaving zoals toezicht en opsporing, algemene beginselen van behoorlijk bestuur, de rechtsbescherming en sancties in bestuurswetten moeten geëvalueerd worden en waar nodig geactualiseerd en opgenomen in wetgeving.
- Een wet op openbaarheid van bestuur, operationaliseren van de corruptie wet en wijziging van de wet vervolgingsambtsdragers is niet genoeg om corruptie te bestrijden. Er moet meer gebeuren. Nergens wordt gesproken over code of conduct en corporate governance. Dit is echter dringend nodig in Suriname. Te meer er zo veel parastatale bedrijven zijn die ook ondernemen en de public investment \$200 miljoen zal zijn. Deze rechtspersonen worden veelal gestuurd of er wordt toezicht gehouden door politici die plaatsnemen in de Raad van Commissarissen en Raad van Besturen. De kwaliteit van toezicht moet verbeterd worden. In het bijzonder de kwaliteit van financieel toezicht. Het flankerend beleid moet van dien aard zijn dat Suriname over enkele jaren niet opnieuw opgescheept zit met een crisis- en herstelplan. Om een structurele oplossing te bieden ter versterking van instituten wordt sterk aanbevolen om in het curriculum van onderwijs ' goed burgerschap' op te nemen.
- In het CHP is er weinig aandacht besteed aan op welke wijze de versterking van instituten moet plaatsvinden. Aanbevolen wordt een budget en een tijdlijn hieraan te koppelen.

Ad F. COVID: Minimaliseren van de negatieve effecten

Bevindingen

De SRD 300 mln gereserveerd voor het Nood en Productiefonds zal zo spoedig mogelijk beschikbaar gesteld moeten worden ter ondersteuning van ondernemingen.

**SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)**

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

Hoofdstuk 5 Uitvoeringsmodaliteiten en tijdlijn.

Bevindingen

1. Wat is Suriname 's probleem eigenlijk? Er is volgens ons meer aan de hand in Suriname dan alleen financieel -economische problemen. Wat naar voren moet komen is sociale innovatie in de samenleving. De scheve inkomensverdeling en het armoedevraagstuk moeten integraal worden bekeken. Er wordt in het CHP een eenzijdig beeld geschetst. Wellicht komen in het MOP 2022 – 2026 gemiste zaken alsnog onder de aandacht.
2. We missen die strategische formulering van een ontwikkelingsdoel en de ontwikkelingsstrategie die nodig is om de acties uit het CHP te legitimeren.
3. Erg teleurstellend vinden we de tekst op pagina 9 over duurzame ontwikkeling. Suriname is partij bij de VN afspraken voor duurzame ontwikkeling en heeft zich gecommitteerd aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG). Waarom kiezen we niet ervoor om onze 140 maatregelen en bijkans 400 projecten te projecteren op de 17 SDG's van de VN? Dan ziet de buitenwacht direct dat de Regering zich committeert aan een ontwikkelingsvisie van verduurzamen die optimaal ondersteuning geeft aan de SDG's.
4. Op pagina 12 bekijkt men de zaken vanuit verschillende invalshoeken van componenten (zes worden genoemd) , maar men noemt geen zaken die onder educatie vallen (we gaan ons volk moeten scholen, beter onderwijs, vaderlandsliefde, normen en waarden bijbrengen), onderwijs moet als cluster van acties bijzondere aandacht krijgen. We moeten deze zaken niet wegzetten onder het kopje sociaal beleid of flankerend beleid.
5. Laatste paragraaf in het laatste hoofdstuk kan wat uitdagender, wat zijn de verwachte resultaten? Noem dan de outputs , beschrijf ze SMART in het kader van de 140 maatregelen.

		<p>6. We missen het concreet plaatje, de focus op een aantal prioritaire sectoren, mensen willen concrete zaken horen over bijvoorbeeld productiesectoren.</p>
	<p>Algemeen advies</p>	<p>De SER staat achter de noodzakelijke stabilisatie van onze economie en het doorvoeren van hervormingen die de kans op steeds terugkerende crises moeten minimaliseren constateert met genoegen dat de Overheid een aanzet heeft gegeven tot een gestructureerde aanpak van de crisis d.m.v. het opzetten van een CHP, dat zij deze met diverse maatschappelijk relevante groepen heeft gedeeld en meer nog dat het document door lokale experts is geformuleerd.</p> <p>Ter aanvulling van de bijdrage om te komen tot een succesvolle implementatie van het CHP heeft de SER onderstaande adviezen .</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het CHP dient bijgesteld te worden waarbij:<ol style="list-style-type: none"> a. Zowel de CHP- als de Staatsbegroting in evenwicht gebracht dienen te worden omdat ondanks besparingen en meeropbrengsten er toch sprake blijkt te zijn van een tekort, waardoor monetaire financiering gemakkelijk als oplossing voor het financieringstekort ingezet kan worden. b. Maatregelen voor het sociaal vangnet en de sociale sector moeten uitgevoerd worden, echter dienen de bedragen nader te worden bekeken om inflatie te voorkomen.

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1^e Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

	<p>c. Enkele van de in tabel 4.4. en 4.5 opgenomen projecten dienen in het MOP 2022-2026 ondergebracht te worden aangezien zij geen directe werking op het elimineren van de crisis zullen hebben.</p> <p>2. Het CHP bevat onvoldoende maatregelen om het particuliere bedrijfsleven te ondersteunen om zowel de financieel -economische crisis als de gevolgen van de Covid-19 pandemie te kunnen compenseren. Sommige maatregelen zijn vaag en dienen duidelijker beschreven en gekwantificeerd te worden met een tijdslijn . Het bedrijfsleven is immers de motor van de economie.</p> <p>3. Investeringsprogramma naar sector ontbreekt. Er is niet aangegeven welke sectoren potentie hebben voor productie, export, importvervanging en daarmee werkgelegenheid. Ook de spin -off effecten m.b.t. belastingopbrengsten, bijdrage BNP etc ontbreken. Het is noodzakelijk dat er een Nationaal Investeringsprogramma wordt opgezet en geïmplementeerd.</p> <p>4. Aanpassing van de investeringswet als stimulans voor het bedrijfsleven en FDI.</p> <p>5. Een overeenkomst met IMF in het kader van de implementatie van het CHP moet worden gesloten.</p> <p>6. Herschikking van de schulden is essentieel voor het uitvoeren van het CHP.</p> <p>7. De schattingen in het CHP zijn te optimistisch (m.b.t. opbrengsten, bezuinigingen, creatie arbeidsplaatsen).</p> <p>8. De rol van de particuliere sector is onvoldoende uitgewerkt in het CHP.</p> <p>9. Het benoemen van 140 projecten is ambitieus en wekt daardoor te grote verwachtingen.</p> <p>10. Een goed communicatieplan is noodzakelijk om draagvlak te kunnen verkrijgen van het volk.</p> <p>11. Er is behoefte aan aanvullende analyse en een ontwikkelingskader dat onder meer de leidende principes voor het crisisbeleid vastlegt.</p>
--	---

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD
(SOCIAL ECONOMIC COUNCIL SURINAME)

Adres: Regeringsgebouw 1° Etage, Dr. S. Redmondstraat 118-120

Email: sociaaleconomischeraad2016@gmail.com, mobile +597 8886848

		<p>12. Als brede maatschappelijke consensus bereikt en formeel vastgelegd wordt kan dat de kansen op een succesvolle crisisbestrijding, zoals verwoord in het CHP, vergroten.</p> <p>13. Om de crisismaatregelen, hun onderlinge relatie en het tijdsfad inzichtelijker te maken voor de diverse maatschappelijke groepen is een kernachtige crisisbestrijdingsstrategie onmisbaar. In zo een strategie kunnen de doelen, doelgroepen en principes kort gepresenteerd worden en laten beleidsmakers zien hoe de maatregelen hiervan zijn afgeleid.</p> <p><i>Het is van belang dat de Regering met alle relevante actoren overleg blijft plegen voor betrokkenheid en input voor tijdige aansturing van het beleid.</i></p> <p><i>Voor alle adviezen geldt: communiceer, temporeiseer en spreid de maatregelen!</i></p>

